

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SAMTIDEN

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

N° 37.

Lördagen den 16 September

1871.

Riksdagens öppnande.

Det urtima riksmötet har börjat med det allvar och den enkelhet som bäst passar för omständigheterna. Vi hafva att erkänna en åtminstone uppfylld önskan, i det omgången och tidspillan blifvit förkortade med en hel dag, och ingen ting hindrar att samma tidsekonomi hädanefter får göra sig gällande äfven vid de lagtima riksdagarne. Konungens tal till riksdagens kamrar hade ingen ting af det högstämda patos som hos oss är sedvanligt vid sådana tillfällen, och vi se deri ett framsteg. Naturligt och affärsmessigt började Hans Majestät med den anmärkningen, att »det länge erkända behofvet af våra försvarskrafters förstärkande, churu föremål för flere riksdagars behandling, ännu icke blifvit afhulpet». Ingen ting kan vara sannare än detta, och lika obestriddigt är hvad som följde, att »för ett af ålder fritt folk, som högt skattar sin sjelfständighet, finnas få angelägenheter som med denna täfla i vigt». Om brutna traktater och allmän politisk rättslöshet yttrades, med riktigt omdöme och god takt, icke ett ord. Ingen makt har brutit sitt ord emot oss, och sjelfva vilja vi icke anfälla någon; den förbättring i vår försvarsorganisation vi afse att gifva oss är ett folks verk som känner med sig att det allt för länge försummat följa andra länders militäriska utveckling, och som vill i den goda dagen bereda sig på hvad som kan komma. Om

det å ena sidan är sorgligt att så vidlyftiga och dyrbara förberedelser måste öfver allt i hela vår verldsdel träffas mot den onda dagen, som man önskar aldrig måtte komma, så är det å andra sidan en tröst att sjelfva krigsberedelsen i våra dagar icke är, eller åtminstone icke behöfver vara, ett helt och hållet förspildt arbete, utan att den kan och bör användas såsom en uppfostran för duglighet äfven i det fredliga arbetet, så att, efter en populär författares ord, den värnepligtiges vapenöfning blir för honom så god som en folkhögskola. Utan att det preussiska folket sett en sådan frukt för det fredliga yrkeslifvet af sin tunga och mångåriga vapenpligt, skulle det aldrig hafva burit den så länge och så tåligt, och i denna mening kan det väl sägas från tronen, att »liksom ingen seger vinnes utan kamp, så bevarar ej heller ett folk sin sjelfständighet, der den ej med kärlek och offervillighet vårdas».

I den följande satsen förklarar kongl. maj:t sig hafva begagnat den grundlagsenliga rätten att sammankalia en urtima riksdag för detta ändamål, derigenom att på sådant sätt vinnes ett års tid, i det man då redan under nästa år kan börja att genomföra den nya ordningen, och kongl. maj:t tillägger, i strid med det antagna och vid officiella tillfällen både från representationens och tronens sida så ofta upprepade talesättet att i folkens lif äro

ärhundraden såsom ögonblick: »Ett år kan i ett folks historia betyda oändligt mycket, och betänkligt är att till en osäker morgondag uppskjuta hvad som redan i dag kan göras».

Påståendets allmänna sanning kan icke förnekas; både för samhällena och de enskilde gäller det att icke försumma rätta ögonblicket, och de som önska stora och hastiga förändringar i våra offentliga inrättningar skola, för genomdrifvandet af de efterlängtade reformerna, icke glömma att åberopa sig på detta kungliga ord om den oändliga betydelsen af ett enda år i en nations historia. Men det är också en annan fråga, som står i sammanhang med denna, och som äfven plägar anföras af dem som kämpa för bevisning och sorgfällig pröfning af reformförslagen, nemligen huru vida det steg man står i begrepp att taga är ett verkligt framsteg, fotadt på sådana säkra grunder att det hvarken behöfver tagas till baka i den närmaste framtiden eller tvingar till ytterligare steg i ett hastigare tempo; ty i sådant fall är tidsvinsten ingen, men tidsförlusten alldeles gifven vid sidan af andra, ännu dyrbarare förluster. Det anmärkningsvärda i detta särskilda fall är att, om vi ej alldeles missuppfattat representationens beslut vid den för icke länge sedan avslutade lagtima riksdagen, kamrarna deri varit fullkomligt eniga att erkänna nödvändigheten af ett uppskof. Fyra månader äro icke förflutna sedan uttrycken af dessa tänkesätt framburos inför tronen, då vi redan hafva ett i alla sina detaljer fullständigt regeringsförslag, hvilket dertill våra för dess framgång mest nitiska tidningar förklara vara ett *nytt* förslag, och det i en angelägenhet hvarmed, efter konungens egna nyss anförda ord, få kunna täfva i vikt. För första gången, så vidt vi kunna för tillfället erinra oss, har det inträffat i vårt samhälle, att dess högsta myndighet drifver till ett afgörande beslut i ett ämne, under det folkrepresentationen håller till baka. Det har också fallit i ögonen, att det denna gång icke från tronen talas om den mogna och uttömmande pröfning, åt hvilken konungen eljest plägar anbefalla sina nådiga framställningar. Tvärt om erinras att ämnet förut ingalunda är för representationen främmande, och kongl. maj:t hoppas att den tid kam-

arne nu komma att deråt egna, »långt ifrån att vara förspild», skall medföra åt hvar och en af deras ledamöter »tillfredsställelsen af uppfyllda pligter, åt fäderneslandet lycka och trygghet».

Det är ett annat uttryck som icke saknar sin betydelse, och som äfven, efter hvad vi tro oss veta, ådragit sig en ganska stor uppmärksamhet. Det är nemligen icke längre fråga om bevarandet af indelningsverkets gamla dyrbara, väl bepröfvade och för våra förhållanden egendomliga inrättning, utan det heter blott att i det framlagda förslaget »äro intagna föreskrifter, afsedda att inom den *hufvudsakligen* på indelningsverkets gamla grund hvilande stamtruppen utveckla en ökad befälsduglighet». Jemför man de ordalag i hvilka kongl. maj:t den 17 Januari 1868 på rikssalen uttalade sin afsigt att med nödiga förändringar dock »till sina hufvudgrunder *orubbadt bibehållas*» »värt ur inhemska egendomliga förhållanden uppväxta indelningsverk», och uttrycken i det diktamen som h. maj:t konungen personligt afgaf till statsrådsprotokollet af den 13 Oktober 1870, hvari h. maj:t lägger stark tonvikt på »ändamålsenligheten deraf att värt ur inhemska, egendomliga förhållanden uppvuxna indelningsverk, hvars helgd är genom grundlagen befästad, *bibehålles till sina hufvudgrunder orubbadt*», med den nyss anförda ordställningen i tisdagens frontal, finner man utan svårighet, att öfvertygelsen om möjligheten att bevara indelningsverket »orubbadt» undergått icke ringa modifikation, och ett annat uttrycksätt skulle också vid det sistnämnda tillfället hafva varit nog oegentligt, efter som man måste erkänna att då en gång alla konsekvenserna dragas ur det nu framlagda förslaget, mycket litet kommer att kvarstå af det ursprungliga indelningsverket.

Om de föreslagna bestämmelserna i afseende på rust- och rotheället yttrar kongl. maj:t att de äro »sådana, hvilka af sakens egen natur och billighet kunna synas påkallade», och hoppas, att »de anmärkningsvärda som i dessa hänseenden gjordes mot det vid senaste riksdagen framlagda förslagen torde derigenom hafva förfallit».

Vi få i det följande närmare tillfälle att tala om billighetsgrunderna, och vi erkänna villigt riktigheten af den anmärkning som vi för några dagar sedan läste

i en aftontidning, »att de nu erbjudna lindringarne äro de största som säkerligen komma att erbjudas», efter som de föreslagna eftergifterna redan, enligt chefens för landförsvarsdepartementet beräkning, uppgå till mer än en million om året och följaktligen representera en rabatt af vida mer än en fjerdedel af hela det af indelningsverket representerade kapitalet. Det har också blifvit anmärkt, att i fall rust- och rotehållarne vid behandlingen af arméfrågan bestämt sig för att endast låta sig ledas af det egna intresset, så vore de mer än blinda, om de icke med uppräcka händer mottoge hvad som nu erbjudes dem; men dermed är för ingen del gifvet att alla invändningar med ens skola hafva förfallit, och om äfven det parti som vid förra riksdagen ansåg sig berättigadt att handla såsom rättegångsombud för egarne af den berustade och roterade jorden, borde af omtanke för sina egna intressen finna sig manadt att till en början taga fast på ett anbud, som från tronens sida väl icke rimligen kan längre utsträckas, så är icke dermed sagdt, att det så lätt låter bringa sig ifrån föreställningen om inbillad rättsgrund, medan å andra sidan den del af representationen som ovilkorligen underkänt alla anspråk på lindringar i en realbörda för åtagandet af en personlig pligt icke torde undgå att finna de nu erbjudna eftergifterna långt större, än att de kunna betraktas blott och bart såsom billiga lättnader.

Vi hafva härmed tagit en öfversigt af trontalets innehåll, och vi skola nu egna några ord åt de adresser med hvilka det af kamrarnes talmän besvarades. Ingen kan denna gång med någon billighet upprepa det ofta hörda påståendet att dessa tal sakna betydelse, och man behöfver endast egna en vanlig grad af uppmärksamhet åt de hofsamma och väl afvägda ordalagen, för att i dem upptäcka en bestämd och allvarlig mening.

Den konstitutionella sidan af saken kunde icke gerna lemnas oberörd af den man som hade att yttra sig på Första kammarens vägnar. Också fäste grefve Lagerhjelm med full rätt en särdeles vikt vid den omständigheten att riksdagen för första gången efter antagandet af den nya riksdagordningen nu samlas till ett urtima möte, hvars vikt blir »dubbelt betydelse-

full, såsom afseende lösningen af en fråga som berör grunden för fäderneslandets yttre oberoende och frihet, på samma gång den fordrar nya ansträngningar af landets alla söner». I denna erinring, att det icke är blott den besutne jordegaren som här manas till utomordentliga uppoffringar, utan att det gäller den ringaste och fattigaste, lika så väl som den rikaste och mest framstående, se vi med tillfredsställelse en antydning på Första kammarens naturliga målsmanskap för den stora klassen af medborgare åt hvilka grundlagen ännu icke inrymt rättighet att föra deras egen talan. Lika rättmätig är också den bekännelsen »att en sådan fråga, då den af tidshändelsernas påträngande makt först väcktes, skulle framkalla skilda meningars strider angående sättet för dess lösning», och det erkännande att fäderneslandets försvar verkligen af alla önskas och eftersträfvats. Men ännu mer betydelsefullt är det ord som följer, då talaren uttrycker den förhoppning att den goda anda som af ålder lifvat vårt fria folk är en borgen för målets slutliga ernående, »och att den föregående striden skall sluta, icke med splittrade meningar utan med det bästas seger, grundad på fullständig utredning och allmän insigt». I dessa klara och värddiga ord läsa åtminstone vi en uppmaning till den lugna och mångsidiga pröfning som i alla frågor, de minsta som de största, är folkrepresentantens första pligt, och en icke öfverflödig varning mot den hänförelse och den öfverilning hvilka det bråda nitet vid stora tillfällen är så benäget att sätta i den sansade öfverläggningens ställe.

Om möjligt ännu märkligare äro de ord med hvilka Andra kammarens talman, erkebiskop *Sundberg*, besvarade konungens helsing. Han börjar enkelt och på sak: »Enligt ed. kongl. maj:ts vilja skall denna urtima riksdag å nyo behandla den stora frågan om förstärkning af rikets försvar». Han medgifver tveksamt att denna fråga må hända allt för länge fått vänta på en nöjaktig lösning, men han framhåller med eftertryck den vinst dröjsmålet fört med sig, i det förstärkningens nödvändighet blifvit under tiden af hela folket insedd, och han erinrar om fävitsheten af de förhoppningar vid hvilka man här och der i landet velat trygga sin ohäga att underkasta

sig förökade uppoffringar för försvaret, hoppet att för everdelig tid undslippa krigets eländen. Han accentuerar också med eftertryck det yttersta ändamålet med alla rustningar, som ett fritt och ädelt folk har för ögonen då det rustar sig, omtanken för bibehållandet af fredens välsignelser. Det är denna afsigt som adlar och helgar våra försvarsberedelser, och som ger oss rätt att, utan intrång af andra staters inblandningar eller yrkanden på förklaring om våra syften, med full frihet ordna våra inhemska angelägenheter. Andra kammarens talman har också ansett rätt att inför tronen erinra om den offervillighet som denna kammare i allt hvad anslagsfrågor heter så otvetydigt ådagalade vid den sistförflutna riksdagen: »med sällspord enighet beviljades då betydliga anslagssummor till vapen och befästningar; endast om arméns framtida organisation uppstod tyvärr en meningsskiljaktighet, som för tillfället icke kunde utjemas. Huru vida i sist berörda afseende resultatet nu blir lyckligare, skola de kommande veckornas öfverläggningar och beslut utvisa». Här är således ingen förflugen optimism om ett hastigt bifall till de önsknningar som blifvit framställda, men äfven på Andra kammarens vägnar försäkras om »en samvetsgrann pröfning af de nya förslag som komma att framställas», och skulle äfven intet annat resultat vinnas af detta möte, till hvilket folkets ombud med stora försakelser af egna angelägenheter infunnit sig, än en fullständig och uttömmande pröfning af den organisationsplan som blifvit af regeringen framlagd, så kunna vi icke öfvertyga oss att de veckor eller kanske månader som derpå komma att nedläggas skola hafva varit alldeles bortkastade för det afsedda ändamålet.

Vi kunna icke heller med tystnad förbigå ett yttrande, som fälles af erkebiskop Sundberg i den helsning med hvilken han intog talmansstolen i Andra kammaren. Han erinrade nemligen, att till lösningen af den fråga som nu ensam föreligger till riksdagens behandling, »har man på många ställen i landet sökt bidraga genom folkmöten, som uttalat hvarjehanda opinionsyttringar». Utan att absolut fränkänna dylika möten allt värde, ansåg han, liksom som vi, den sakutredning som vid dem förekommer i allmänhet vara föga tillfreds-

ställande, och han tillade med en särskild tonvigt, som icke förfelade sitt intryck: »Men dermed må förhålla sig huru som helst, så ordnar samhället sina angelägenheter oberoende af tillfälliga opinionsyttringar, och dess lagliga representanter fatta med full sjelfständighet sina beslut». Det är förvånande hvad vissa traditioner äro segliffvade. När man i den sist utgifna delen af professor Malmströms berömda arbete öfver frihetstiden läser berättelsen om då varande bondeståndets förhållande vid 1742—43 årens riksdag, om den tidens folkmöten och meningsutbyten mellan kommittenter och riksdagsombud, kan man nästan tro sig hafva för ögonen en skildring, endast uppdragen i skarpare ytterlinier och utlagd i bjertare färger, af det som vi sjelfva under en lång tid dagligen upplefvat, ehuru principalatsfrågan redan för mer än 130 år sedan var så utredd och afgjord att den syntes icke vidare kunna bringas å bane. Det är likväl en skilnad, som icke talar till det närvarandes fördel. Under förra delen af det förflutna århundradet trodde både valmännen och de valde verkligen på denna politiska doktrin, enligt hvilken folkrepresentanten endast var ett språkrör, genom hvilket primärväljaren egde att föra sin egen talan, och det ifrågasattes till och med af hufvudstadens magistrat att under löpande riksdag återkalla fullmakten för riksdagsombud, hvilka genom ådagaläggandet af egna öfvertygelser ansågos hafva förverkat valmännens förtroende. I våra dagar är det ingen som icke är inom sig öfvertygad om falskheten af denna politiska lära, men man låtsar godkänna den, för att under sken af urförsamlingens instämmande gifva sina egna åtgöranden en förökad vigt. Betänkligast är det, när man, såsom det skett denna sommar, sökt åstadkomma ett slags folkdécharge för en kammarmajoritets beslut i en särskild fråga, och det är därför af vigt att en högtidlig protest mot detta sätt att gå till väga blifvit uttalad på sjelfva det rum der man redan sökt och troligen ännu vidare skall söka draga fördel af missbruket. Lyckligtvis vet nu mera en hvar hvad folkfölmöteus bifall är värdt. Mera välbetänt än välbetänt begagnades de för ett år sedan till att värfva understöd för det af regeringen till förra riksdagen fram-

lagda arméförslaget, och mera fintligt än aktningsvärdt hafva de senast blifvit af vedersakarne i deras ordning använda att gifva motsatta resolutioner. Man har de allra sista dagarne återigen sett att vinden börjat vända sig, och man kan trygt säga, att i de allra flesta fall beror utgången på den skicklighet hvarmed inbjudaren eller ordföranden förstår att gå till väga. Det är således fåfängt att folkrepresentanten försöker att på den namnlösa och otillräkneliga hopen hvälfva en del af det ansvar hvilket det efter det sunda förnuftet och samhällets grundlagar tillkommer honom ensam att odeladt bära.

Kamrarne hafva mottagit två kungliga propositioner, den ena angående landtförsvarets ordnande, hvars innehåll redan genom chefens för landtförvarsdepartementet memorial af den 22 Augusti är oss bekant, det andra angående förändrade bestämmelser i fråga om rote- och rusthållsinrättningen vid sjöförsvaret, hvilken kongl. maj:t föreslår att ordna på alldeles enahanda grunder som det förra. Vi hafva redan i det föregående uttalat den åsigten, att i fall rotehållarne i denna fråga endast skulle handla ur det egna intressets fördel, vore de oförlätligt blinda, om de icke mottoge de nu erbjudna eftergifterna; hvad som återstår kunna de taga vid första lämpliga tillfälle. Sådant är åtminstone inom några kretsar intrycket af det kungliga förslaget, och vi hafva hört det jemföras med en kassakista, i hvilken man önskat rädda 60 eller 70 procent af indelningsverkets kapitalvärde, men hvars nyckel blifvit lemnad qvarsittande i låset, till bekvämlighet för dem som längre fram kunna hafva lust till en ytterligare rabatt. Om dömet är utan tvifvel allt för hårdt, emedan man väl kan tänka sig att en framtida riksdagsmajoritet lätt kan med en eller annan röst neka de för beväringmanskapets öfningar nödiga anslagen, äfven om icke en bokstaf skulle rubbas i de närvarande knektekontrakten, men det kan icke förbises, att en förmedling i siffror är den svåraste af alla förmedlingar, då den saknar all annan grund än föreställningen om det maximum och det minimum som för tillfället har sannolikhet för sig att blifva erbjudet och mottaget. Hvad som enligt vår uppfattning är den största

olägenheten af normalkontrakten är att de försvaga, för att icke säga utplåna, känslan af indelningsverkets beskaffenhet af ett realonus, och så att säga bringa det på ett sluttande plan, på hvilket det icke längre gifves någon återhållspunkt. Med antagande af det nu framlagda förslaget är i sjelfva verket indelningsverkets fullständiga utplånande endast en tidsfråga. Om, såsom man nu anser troligt, en majoritet inom Första kammaren kommer att förklara sig för den ekonomiska uppgörelse som är ifrågaställd, så är det säkert icke därför att den anser uppgörelsen såsom den riktigaste, utan därför att den befarar att en annan gång en än mindre valuta står att erhålla för vårt gamla indelningsverk, och någon egentlig värma för förslaget läser äfven från denna del af representationen knappast vara att påräkna.

Kongl. maj:t har, liksom Andra kammarens majoritet vid sista riksdagen, gjort sin framställning om indelningsverket hypotetisk. »*Under vilkor och förbehåll, att lagen angående allmänna värneplikten blifver af riksdagen godkänd*» (kursiveringen tillhör den officiella urkunden), har kongl. maj:t vidare till riksdagens antagande, i öfverensstämmelse med § 80 i Regeringsformen, framställt det härhos bifogade, af kongl. maj:t för dess del gillade förslag till förordning angående förändrade bestämmelser i fråga om rote- och rusthållsinrättningen vid landtförsvaret». Det hade af många skäl varit önskligt, om denna vilkorliga form, som sammanlänkar frågan om den allmänna värneplikten med en skatteregleringsfråga, och som af denna anledning blifvit så strängt tadlad i fråga om Andra kammarens beslut, hade kunnat i den kungliga propositionen undvikas, och det torde hafva varit möjligt, om ett längre rådrum funnits att tillgå för utarbetandet af förslagens detaljer. Säkert är att detta vilkor skall föranleda någon tveksamhet hos personer som eljest, för att få ett slut på saken, äro benägna att bifalla propositionens hufvudgrunder, och de som äro af motsatta öfvertygelser skola utan tvifvel deri söka en ytterligare grund för sitt afslag.

Men äfven under förutsättning af båda kamrarnes bifall till de förändrade bestämmelserna i fråga om beloppet af »lindringarne», är det mer än sannolikt att flere

särskilda punkter af förslaget komma att möta ett hårdnackadt motstånd inom båda kamrarna. Vi hafva redan i ett föregående nummer yttrat några betänkligheter i afseende på den dubla formen för rekruteringen, i det en del af stammen skulle uppsättas af rothållaren, men der han förklarar sig oförmögen att finna nummerkarl inom normalkontraktets belopp, rekruteringen skulle förrättas af befälet. Denna delade beskaffenhet af stammen är i och för sig sjelf en olägenhet, som efter hand utan tvifvel kommer att minskas, i den mån antalet af rekruteringar genom befälet blir öfvervägande, men då kommer också indelningsverkets förnämsta egendomlighet att försvinna. Om den vid 1869 års riksdag ifrågasatta öfverflyttningen af rekruteringen på kongl. maj:t och kronan uttalade samma riksdag i sin underdåniga skrivelse af den 11 Maj s. å., att den »skulle, utan att det dermed afsedda ändamålet i någon hufvudsaklig del vunnas, komma att rubba en af de få grunder som för närvarande i hela riket äro för indelningsverket gemensamt gällande och på det samma i viss mån sätta sin stämpel, samt hvarvid rust- och rothållare företrädesvis torde hålla fast». Öfvergår nu rättigheten och åliggandet att utvälja manskapet från rothållaren på befälet, så återstår, i de trakter der knekten eller båtsmannen icke åtnjuter boställe, af hela indelningsverket ingen ting annat än den omständigheten att nummerkarlen sjelf af enskilda personer uppbär en del af sin aflöning, men detta är så långt ifrån att vara »det hufvudsakliga» i indelningsverket, att det endast är ett upprepande af hvad som förekommer i det civila embetsståndet, i det prester, skollärare och andra uppbära en del af sina inkomster uti indelta kronoräntor.

Det är också en annan omständighet som förmodligen äfven blir föremål för lifliga invändningar, nemligen den delade bygnads- och underhållsskyldigheten å boställsbyggnaderna. Derigenom att kronan mot rothållaren ikläder sig ansvaret för uppfyllandet af soldatens reparationskyldighet, inträder ett trefaldigt sammansatt rättsförhållande, och det låter ganska väl tänka sig att soldaten härigenom, till föga fromma för disciplinen, kan råka i civila tvister med kongl. maj:t och kronan, hvilka kunna fullföljas

alla instanserna igenom. Der soldaten mottagit nya eller nysstånndsatta boställshus, skall han lätt blifva frestad att för sina dagliga behof använda de fem riksdaler om året, hvilka enligt förslaget skola hvar tredje år eller vid soldatens afgång ur tjänsten till honom utbetalas, så att när en större reparation blir erforderlig, roten måste träda emellan med medel att utföra den. Det vore utan tvifvel ändamålsenligare att detta årliga understöd, i stället att hvar tredje år till soldaten aflemnas, afsattes till en stående reparationsfond, ur hvilken, efter befälets bepröfvande i hvarje särskildt fall, tilldelades soldaten den hjälp han behöfde till inköp af materialier och bekostande af biträde för sådana reparationsarbeten hvilka han icke sjelf kunde utföra. Man har äfven ifrågasatt nödvändigheten af ett »fåhus», då rimligtvis icke något boskapskreatur kan födas på icke fullt 3 kappland, men härvid fästa vi oss mindre, då det i allmänhet torde kunna antagas att några nya sådana hus icke komma att uppföras, och det låter tänka sig att en omtänksam soldat kan, äfven utan jordbruk och med liten välvilja å rotens sida, bereda sig utväg att underhålla en ko, hvilket vore en stor hjälp i hans hushållning.

Sådana äro några af de anmärkningar vi höra framställas mot den civila sidan af förslaget; de äro dock icke af allvarsammare beskaffenhet än att de utan allt för stora svårigheter torde kunna undanrödjas. I afseende på den militära, som är, eller åtminstone borde vara, hufvudsaken, äro vi nu icke beredde att yttra oss, men äfven der skola med visshet finnas betänkligheter å deras sida som i det stora hela önska framgång åt regeringens förslag. Vi se icke någon nytta uti att sådan betänkligheter undanhållas, och för hela frågans framgång är det obestriddt mycket bättre att de fullständigt komma till tals. Det var en temligen allmänt spridd åsigt under de första dagarne af riksdagen, att Andra kammarens ledamöter i det utskott som mottager den kungliga propositionen till behandling skulle söka undandraga sig allt redaktionsarbete och efter en kort motivering tillstyrka ett rent afslag, utan att framställa något annat förslag. Sedan emellertid Första kammaren för sin del sammansatt detta utskott med hufvudsak-

ligt afseende på tillstyrkande, och sedan kongl. maj:t, emot hvad ett uttryck i cheffens för landtförvarsdepartementet memorial gaf någon anledning att vänta, på en gång och i hela dess omfång, endast med undantag af lönerregleringsfrågan, hvilken icke annorlunda än successift kan genomföras, bragt hela organisationen af landtförsvaret, och dertill äfven rust- och roteringsbestämmelserna i hvad som rörer båtsmanshållet, under riksdagens behandling, kunna icke utskottsledamöterna af Andra kammaren undvika att i afseende på samtliga punkterna ingå i fullständig diskussion, äfven om inga enskilda motioner skulle komma att framställas, hvarmed också frågans lösning under inga vilkor kan komma att befordras. Den beredvillighet hvarmed Andra kammaren förklarar sitt instämmande i den förstas inbjudning att bestämma antalet le-

damöter i det särskilda utskottet till tjugufyra, eller det största som grundlagen tillstodjer för något ständigt utskott, ger någon anledning dertill att Andra kammarens utskottsledamöter icke ämna undandraga sig att ingå i omfattande öfverläggningar öfver alla frågans hufvudpunkter; riksdagen blir derigenom förmodligen långvarigare än de flesta torde hafva väntat sig, men äfven om intet slutligt resultat skulle vara att denna gång motse, är det dock vida bättre för ärendets framtid, att kamrarne ärligt hålla det löfte om grundlig och genomgående pröfning, hvilket båda talmännen på deras vägnar inför tronnen afgifvit, än om de af missmod och otålighet skulle kasta å sido hvad de finna icke genast kunna genomföras, och sålunda i förväg omintetgöra alla frukter af det nu öppnade urtima riksmötet.

Smak i boningar.

Die Kunst im Hause. Geschichtliche und kritisch-ästhetische Studien über die Decoration und Ausstattung der Wohnung. Von *Jacob Falke*. Wien, Gerold, 1871.

Hvad vi i ett föregående nummer ur hr *von Möllers* förtjenstfulla text till plancherket »Halländska herregårdar» anförde om de adliga bostädernas utseende på 15- och 1600-talen, såsom i ganska många afseenden förebilder för allmogens bygnadssätt och husliga inrättning, sådana de ännu finnas kvar i aflägsnare landsorter, leder oss helt naturligt att tänka på ett arbete af en utländsk författare, hvilket redan länge legat på vårt bord och som väl förtjänar att blifva närmare bekant i vårt fädernesland. Hvad som i första början dervid fästade vår uppmärksamhet var dedikationen till konung Carl XV och de häntydningar författaren en och annan gång gör på dekorativa plägseder i Sverige, både i de furstliga palatssen och hos allmogen. Hans namn är oss obekant, men det är redan en vacker rekommendation att det såsom förläggare af konsthistoriska och arkitektoniska arbeten mycket ansedda huset Gerold dömt hans verk värdt att framläggas för allmänheten, och det i en mer än vanligt dyrbar utstyrel. Man behöfver emellertid icke läsa många sidor, förr än man märker att man har med en sällsynt begåfvad författare

att göra, som är fullt förtrolig med sitt ämne och utan tillhjälp af en enda teckning förmår att göra sin framställning i hög grad åskådlig och tilldragande. Vi hafva aldrig till förene sett en på en gång så rik, smakfull och noggrann skildring af det sätt hvarpå sinnet för det ändamålsenliga och behagliga uppenbarat sig under olika tidehvarf. Författaren har en för tyskar högst ovanlig klarhet och elegans i uttrycket, och han vet att af tekniska termer begagna jemt och rätt så mycket som är alldeles outhärligt för hans ändamål. Hans bok kan därför läsas af hvarje bildad person, äfven af den som saknar speciella konststudier, och han synes företrädesvis med sin framställning vända sig till kvinnorna i de uppfostrade klasserna, hvilkas smak han önskar uppodla, på det de i sin ordning måtte utöfva en förädlade inflytelse på sina barn och sin närmaste omgifning. En värdad öfversättning af dessa studier skulle fylla en kånbar lucka i vår litteratur.

Vi skulle så mycket mer önska att detta blefve händelsen, som det just nu som bäst hos oss börjat röra sig en riktning i arbetet hvilken förtjänar att med alla möjliga medel omhuldas och vägledas. Om man med någon uppmärksamhet granskar de alster af konstflit i bohag och husgeråd

som nu mera i utställnings- och försäljningslokaler erbjudas åt vår allmänhet, skall man finna ett allmänare sträfvande att åstadkomma icke blott det moderna utan det vackra, och framför allt det stilfulla. Häri ligger på en gång ett löfte och en fara: löftet att slippa ifrån en *routine*, som hvarken skapar det sköna eller det ändamålsenliga, och faran att blifva öfverflyglad af ett nytt smaktyranni, odrägligare än något föregående, emedan det kommer med större pretentioner. Man kan t. ex. här och der märka stymmelse till en *götisk* smak i möbler, som tillämpad i små förhållanden och meskin anda hotar att blifva lika förfärlig för ögon som ryggar, medan man några alnar derifrån träffar ett *rococo* af de mest utsväfvande skaplynne. I fall republiken får fast fot i Frankrike, kan man, för att döma af föregående erfarenheter, vänta sig ett återfall i den första franska republikens svaghet för antiken, så vida nemligen Paris ännu fortfar att vara modets och nyckernas hufvudstad.

Från äldsta tider afsåg all bildande konst ingen ting annat än att på ett stort sätt tillfredsställa det dagliga lifvets behof, och det är dit den än en gång synes vilja återkomma. Vi hafva visserligen läst i våra gamla från tyskan reproducerade läroböcker, att det sköna har sitt ändamål i sig sjelf och att det icke får förnedra sig till en tjenstepiga åt det nyttiga, men tiden frågar nu mera mycket litet efter tyska teorier, och liksom förr en gång Rafael, Michael Angelo, Benevenuto Cellini och deras jemnbördingar icke ansågo sig för goda att med sin konst bidra till förskönande af enskilda personers boningar och husgeråd, lika så gör sig i våra dagar och under våra egna ögon en återgång till den förening mellan konstnärlighet och handtverksarbete gällande, hvari våra mindre estetiskt-filosofiska förfäder sågo ingen ting förnedrande. Konsten står i begrepp att stiga ned i verkstaden för att trycka sin förädlade prägel på allt som omgifver oss i det dagliga lifvet, och dekorationens yrke synes ännu en gång vilja höja sig till en fri konst.

Med dekoratören mena vi här icke byggmästaren eller målaren eller tapetseraren för sig, ännu mindre möbelhandlaren, utan den ordnande ande som bestämmer karak-

teren af det hela. Det är sant att endast den förmögne, och dertill blott den mycket förmögne, är i tillfälle att med full frihet bestämma karakteren af sitt hem, så att boningen, efter det gamla ordspråket, blir liksom hans yttre klädnad. Dertill måste man vara bofast vid sin egen härd, och icke blott ega utan äfven älska den, icke endast vara säker att man icke i morgon eller öfvermorgon kan blifva tvungen att afstå den åt någon annan, utan äfven vara viss på sig sjelf, att man icke af en nyck eller en ekonomisk frestelse lyfter ankar, för att öfverlemnna sin besittning åt likgiltiga personer. Bland de allra största hindren som vår tid lägger i vägen för karakterernas sunda utveckling är den flytande fot hvarpå de flesta familjer lefva, i det endast ett försvinnande fåtal barn kan hoppas bibehålla föräldrarnes besittning. Det har emellertid, till följd af större välmåga och mer utbildad skönhetskänsla, här och der i våra provinser uppstått många nya byggnader af monumental beskaffenhet, som med den historiska stilens storhet förena det moderna lefnadsättets anspråk på trefnad och bekvämlighet, och äfven vid mindre nybyggnader eller mera genomgripande reparationer försöker gerna en hvar att genom förändrade anordningar tillfredsställa på en gång nyttans och skönhetskänslans fordringar. Jernvägsbyggnaderna med deras stationshus och banvaktarestugor hafva i detta afseende utöfvat ett välgörande inflytande på den lilla bygnadskonsten; man har lärt sig att klyfva gräberget och deraf lägga prydliga fotmurar, att på schweiziskt sätt utdraga takytorna, för att på en gång gifva väggarne skydd mot regnet och genom de starka slagskuggorna bryta enformigheten af en simpel vägg. Genom ett enkelt men ändamålsenligt tillformande af sparrhufvudena, en prydgarare utskärning af gafvelbräden och fönsterfoder, samt genom ett klokt begagnande af sådana träbevaringsmedel som göra verkets naturliga färg gällande mot den lifligare måluingen på de ornamentala delarne, har man med ganska små medel här och der i våra landsbygder lärt sig att bygga trähus med en prydlighet som för tjugo år sedan var nästan alldeles okänd.

Vi hoppas att sinnet för det vackra i byggnader småningom också skall sträcka sig till insidan, men säkert är att denna

tills vidare står otroligt efter, i synnerhet hos vår allmoge, som i de flesta landskap bygger hus, icke för att bo uti utan för att skryta för de förbifarande. Förfiningen kommer icke på en gång, och fåfängan går ofta ett långt stycke förut. För sedlighet och sundhet är det hög tid att dessa stora träslott, hvilka man ofta varseblifver från landsvägen, särdeles i de nordliga provinserna, också tagas i verklig besittning af egaren. Det vore redan icke ett obetydligt steg framåt, att de särskilda medlemmarne af hushållet finge särskilda sofrum.

Det är emellertid icke närmast med allmogeklassens boningar vi här hafva att göra. För dem är i allmänhet bostaden endast ett ställe att sofva uti, och uttrötade af dagens stränga arbete hafva de föga sinne för annan försköning af hemmet än den som består i allmän snygghet och ordning. För att känna behovet af smak i anordningen af bostaden måste man vistas deri under en större del af dygnet, och i en omgifning som tager intryck af dessa anordningar. Det blir då först som man börjar längta att på de omgivande föremålen trycka en prägel af sin egen personlighet.

Att gifva en sådan individualitet åt sin bostad är en jmförelsevis lätt sak på landet, och kan gå för sig i de smärre städerna, der man är fullt herre på stället, i det husegaren vanligen för sig sjelf och sin familj upptager hela lägenheten eller »gården», med dess tomter, uthus och ofta en liten park eller trädgård. Man finner här och der i småstäderna sådana gårdar, af hvilka innehafvarnes smak och skönhetssinne gjort verkliga paradiser. I de stora städerna har det sig värre att gifva en sjelfständig karakter åt den vanligen hyrda boningen; husen äro der ingen ting annat än ofantliga kistor, afdelade i likformiga fackverk för en mängd särskilda familjer; trappan är endast en fortsättning af gatan, och först inom den dubbellästa dörren börjar hemmet. »Våningarne» äro endast bokstafliga upprepningar i större eller mindre skala af en och samma modell, vanligen utan all annan egendomlighet än något högre eller lägre i taket, litet mer eller mindre dager: för öfrigt är rummens anordning i dessa filer, som äro beräknade på ett utbredt umgängeslif, men endast nödortfigt tillgodose behovet af

beqvämighet i familjernas hvardagslif, evinnerligen den samma, målning, tak, golf, tapeter, fönster och kakelugnar ett och detsamma.

Endast den moderna villan, hvaraf vi i hufvudstadens närmaste omgifningar kunna se några prydliga miniatuorexemplar, gör ett afbrott mot denna dödande enformighet. Den italienska villan förräder, uti sin hela huset genomgående atrium, kring hvars ytterkanter hvardagsrummen blygsamt sluta sig, sitt fornromerska ursprung, medan den gotisk-normanniska, med sin friare gruppering af rummen såsom särskilda bygnader sammankomna kring tornet eller borgsalen, ännu aflägsset erinrar om de befästade borgarne. Städernas boningshus bära ännu märke af sin ursprungliga bestämmelse att inom minsta möjliga rymd upptaga största möjliga människoantal; länge sedan ringmurens skrankor blifvit nedrifna och rikedomen på byggnadsplatser längre bort från rörelsens medelpunkter gjort det möjligt att uppföra bekvämare boningar, hafva de ännu allt jemt samma form af flere på hvarandra lagda lådfack, af hvilka hvar och ett inrymmer ett eller flere hushåll, så att endast de allra förnämligaste disponera ett eget hus för sig, såsom den obetydligaste familj gör i England. Men skilnaden synes vara, att vi, i likhet med fransmännen och de flesta folk på kontinenten, bygga med beräkning på utseendet åt gatan, under det engelsmännen, alldeles likgiltiga för det yttre utseendet, som, vi medgifva det, icke sällan är afskyvärdt, bygga uteslutande med afseende på invånarnes bekvämighet. Anordningen af endast två eller högst några få rum på hvarje botten gör det möjligt att åt hvar och ett gifva dess särskilda väsende och bestämmelse, en afslutenhet som ger en känsla af ro och trygghet, och en större omvexling genom belägenheten på olika höjder. Korridoren, hvars namn, *the Hall*, påminner om den gamla borgstugan, och den smala men högst bekväma trappan utgöra förbindelsen mellan bostadens särskilda delar och bilda en ram kring det hela, som kan anordnas med all möjlig prydlighet, efter som hela huset, ända från den alltid stängda ingångsdörren, är familjens enskilda tillhörighet. Smärre sådana bostäder erbjuda icke stort utrymme för sällskapslif, och

den ståtliga anblicken af en mängd sammanhängande rum med sin rad af strålande ljuskronor får man helt och hållet umbära; men den väl värmda mattlagda korridoren och trappan med de färgade halffönstren åt gårdsidan, de blanka mesingsledstängerna och alla andra vackra och ändamålsenliga detaljer, gifva genast vid inträdet en känsla af hemtrefnad, hvartill våra praktvåningar icke erbjuda något motsvarande.

Det vill nu en gång synas såsom om seder och omständigheter en gång för alla dömt oss att bo i stora hyreskaserner, med deras snarare för stora mottagningar än för det dagliga lifvets trefnad beräknade våningar. Endast i den mån familjerna emancipera sig från representationskyldigheten, verklig eller inbillad, och lägga större vikt på att ega goda vardagsrum än lyxrum, skola husegarne finna sig i nödvändigheten af förändrade anordningar, och en allmän omstämning i smaken lär icke vara att vänta under det nu lefvande släktets dagar. Formen af boningsrummen är följaktligen för en lång framtid bestämd: det är den fyrkantiga lådan, med sin botten, sina sidostycken och sitt lock, som åter utgör botten för en annan låda, ända upp till takisen, endast undantagsvis tillåtande ett framspringande blomsterfönster eller ett halfrunt trapphus. Den enda variation som kan åstadkommas är i färgen och den rörliga utrustningen eller möblerna, hvilka fått sig namn af deras egenskap att vara flyttbara.

Lyckligtvis kan redan med färgen åstadkommas ganska mycket, och en husvärd som är angelägen att länge bibehålla sina hyresgäster går i detta afseende gerna deras önsknings till mötes. Genom grundfärgen i ett rum bestämmes dess allmänna karakter och angifves dess ändamål; dekoratörens öga ger det efter behag den kalla ståtlighet som passar för ett stort antal tillfälliga gäster, eller den varmare ton af förtrohet som bäst egnar sig åt det lugna, tillbakadragna familjelivet, och valet af hufvudfärgerna bestämmer till och med i en öfverraskande grad känslan af sjelfva storhetsförhållandena, så att målaren så att säga förmår göra stort af litet och litet af stort, liksom han ger oss känslan af värme eller kyla. Det senare är det vanliga; det hör till modet för

dagen att undvika de varmare och djupare tonerna, hvilka på ett så utmärkt behagligt sätt förbinda sig med den gedignare prakt i bohag och den rikare mångfalden i dräkter, som vi till exempel beundra i den äldre holländska målarskolans interiörer. Våra boningar äro ett torftigt ämne för målarens pensel, liksom våra dräkter, båda delarne med sina kala ytor, sina raka linier och sin prosaiska rätvinklighet, som drifver våra konstnärer hals öfver hufvud på porten och tvingar dem att i forna tider och i främmande länder söka motiven för sina skildringar.

Ett omedvetet behof att bryta denna dödande enformighet har ledt till den motsatta ytterligheten och infört en konstlad smak. Man har stundom velat gifva de fyrkantiga lådorna utseendet af tält, hvalf, trädgårdar eller landskap. Detta hjälper icke saken utan endast förvärrar den: ett rum måste vara ett rum, begränsadt inom sidoytor, och om man ville försöka att genom perspektivisk målning komma oss att glömma begränsningen, blir illusionen alltid ofullständig för ändamålet, men mer än tillräcklig att beröfva oss den känsla af trygghet som bör vara första intrycket af ett boningsrum. Det artificiella rummet hemfaller allt emellanåt åt de befängdaste orimligheter. Hvem kan afhålla sig från löje vid åsynen af ett salonstak som skall föreställa himlahalvvet? De små prydliga guldstjernorna på den högblå grunden kunna taga sig ganska näpet ut i och för sig sjelfva, men såsom representanter af de verkliga stjernorna komma de i den löjligaste kollision med brons- eller kristalkronan som hänger på sin i högsta himlahalvvet inslagna jernkrok. På samma sätt förhåller det sig med de afbildningar ur växt-, djur- eller människoverlden som ofta förekomma på våra tryckta tapeter. Den antika världen kände väggmålningen för väl, för att tillåta sig afbilningar ur den lefvande naturen annat än såsom en lek och en antydning; figurerna stannade blygsamt vid den dekorativa afsigten och finga icke urarta till sjelfständiga bilder. Vid den sista världsexpositionen i Paris funnos tapeter utställda af fransk tillverkning, ämnade för väggsidan i en salon, som med stort mästerskap i teckning och kolorit förestälde fönster med en landskapsutsigt. Att denna smak är ytterligt för-

kastlig, säger sig sjelf vid första ögonkastet. Under det de verkliga fönstren på ena sidan gifva utsigt åt ett verkligt landskap, framställa de målade fönstren midt emot taflo af ett fantasilandskap, som till råga på befängdheten äro alldeles de samma, fastän man ser dem ur olika synpunkter. Af samma skäl måste man ogilla de i detalj utförda efterbildningar af blomster eller figurgrupper som förekomma på tapeter af vår inhemska tillverkning. Naturen sjelf upprepar aldrig samma sak två gånger, men på väggarne i våra rum plaska hundratals alldeles identiska små vattenfall mot samma små granitklippor, eller springer en och samma jägare med en och samma hund efter en och samma hare flere gånger på hvarje kvadrataln hela rummet igenom.

Lika fränstötande som dessa orimliga upprepningar, äro de skarpa, hårda och torra räta linierna af olika färger som skola föreställa randiga tygsorter. Ett tapetmönster bör vara mjukt och obetydligt, för små rum smått, för större af något större fasoner, men aldrig så stora att de afbrytas af möblerna, som nödvändigt fördölja en del af väggytan. En djup och varm enfärgad vägg är fördelaktigast för dekoreringsen med taflo, vapen eller andra konstföremål; den upphöjer förgyllningen på tafvelramarne och ger en ypperlig förgrund åt fristående grupper i marmor, parian eller terra cotta. Den moderna smaken att dekorera rum med sjelfständiga oljemålningar fordrar mycken urskilning för att icke urarta till öfverlastning; muséer äro icke trefliga att bo uti, och äfven de djupa ramarna, uti hvilka moderna målare hafva ett behof att isolera sina arbeten, äro fula att se i sina profiler och stundom äfven hinderliga för uppfattningen af tafornas innehåll, i anseende till de djupa skuggor de kasta öfver dem. Falke ifrar också för återförandet af den gamla profilerade, mot väggen tillbakavikande ramen, som ställer målningen främst och efter uppfyllt förrättning liksom längtar att försvinna. Fotografier och teckningar i svart kunna vara goda väggpyrnader, men böra då vara hållna i full och kraftig ton: flyktiga konturritningar passa endast för portföljerna. Platta ramar, helst mörka, på sin höjd releverade af en smal förgylld list närmast den hvita kanten af

planchen, göra en ganska god verkan. En utmärkt dekoration är böcker, hvilkas olika förgyllda band frambringa en rik och stor effekt, hvarföre det är en dålig smak att dölja dem bakom gardiner inom bokskåpens glasdörrar. För bankettsalar och lyxrum, hvilkas väggytor icke bortskymmas af möbler, äro de imiterade gyllenläders-tapeter af svensk uppfinning en utmärkt beklädnad; för hvardagsrum säger det sig sjelf att den icke är beräknad.

I afseende på golf och tak är den falska imitationen lika fördömlig. Parketter, mattor och mosaiker, som gifva oss illusionen af upphöjda föremål eller brutna ytor, tjena endast att oro sinnen och störa säkerheten af vårt fotfäste. Lyxen af golfvens ornering och betäckning har sprungit fort från drottning Elisabeths tider, hvilken mottog de främmande sändebuden i en sal öfver hvars golf ett tunt lager af halm var utbredd, till de mjuka och präktiga Brüssel- och Paris-mattorna, hvilka på de två eller tre sista årtiondena blifvit nödvändighetsartiklar äfven i den anspråkslösare medelklasseus boningar. Men smaken har icke hållit jemna steg med praktsinnet, och man ser sällan golfbetäckningen i färger och mönster fullt harmoniera med rummets öfriga infattning. Grunden borde ovilkorligt vara hållen i mörkare och lugnare ton än det öfriga, men detta är sällan förhållandet, och en stor svårighet dervid ligger i det herskande bruket af hvitstrukna fotlister. Den hvitgrå eller så kallade parlemorfärgen på paneler, dörrar och fönsterfodringar är från början en imitation af hvit marmor, som under inflytande af den franska rococostilen äfven kom att sträcka sig till sjelfva dörrarne, då deremot under gotiken och den äldre renaissancen dertill nästan utan undantag begagnades ek, valnöt och andra mörka träslag, hvilka gäfvö en tung ståtlighet men på samma gång en varm och hvilande ton åt det hela, medan de moderna, i japansk lackering glänsande dörrflyglarne endast se ut som stora tomt gapande gluggar på de mörkare lådväggarne. På den senare tiden har man sett åtskilliga försök att ersätta bristen på de ädlare träslagen genom en målning som imiterar dem, och konsten att »ädra» har blifvit uppbragt till en ganska anmärkningsvärd fullkomlighet. Men äfven den

bäst lyckade härmning röjer på detta område sin lögnaktiga natur och ger en känsla af flärd och otillförlitlighet åt det hela. Det är stor skada, äfven för bygnadskonsten, att kulturen af våra virkesträd är så fullkomligt försummad, och sedan hägen omsider blifvit väckt för en sorgfälligare vård om barrskogen, borde intresset för den dyrbarare löfskogen äfven en gång kunna vakna. Vi sakna söderns mörka och hårda virkesslag; sjelfva den af gammalt inhemska eken börjar blifva sällsynt och allt för dyrbar för vanliga behof. Men vi ega en mängd lättare men ändå för dekorativa ändamål ganska användbara träslag, hvilka dertill hafva fördelen att vara mycket snabbväxande. Vi tro icke att dörrar af alm, björk eller ask *au naturel* skulle göra någon dålig verkan i prydligare boningsrum, och om då socklar och paneler hölles i en motsvarande, endast något mörkare färg utan alla försök till imitation, skulle sådana rum erhålla den varmare och lugnare ton, den innerliga harmoni, som de sakna med de stora hvita gapen, äfven om dessa kalla ytor skulle vara ornerade med listverk och guld- eller bronsprydnader.

Ännu mera försummade i afseende på dekoration än golfven och väggarne äro vanligen taken. Målade plafonder och kassetarbete tillhöra uteslutande palatsen, och vanliga dödliga få nöja sig med ett lock på sin bur, hvars simpla hvitgrå enfärg på ett bedrägligt sätt skriker mot de varmare förtoningarne i väggar och husgeråd. Man har försökt afhjelpa denna tyngande enformighet genom dekorationsmålning i grått, föreställande upphöjdt arbete, men dessa försök hafva det stora felet att visa falska skuggor på alla punkter af rummet, utom den enda ur hvilken perspektivet blifvit anlagdt. Icke mycket bättre äro de smala blå och röda kant- och hörndekorationerna jemte ett fritt sväfvande ornament i midten, en stil eller ostil som blifvit importerad till oss ifrån Tyskland. Det bästa hvartill vi på denna väg kunna komma är verklig reliefornamentering i gips, men utom det att den blir dyr och lätt faller ner, i fall arbetet icke utföres med särdeles omsorg, är färgen kall och hård. En lätt nuans i rummets öfriga grundfärg vore ett försök att göra. Vår författare har något högt fly-

gande planer i fråga om takornamenteringen, och han vill der uppe unna konstnärrens fantasi det möjligaste vidsträckta spelrum. Vi äro icke beredde att följa honom på detta område, då han med den lekande arabeskformen blandar yppiga, i sin färgrikedom glödande blommor och indiska bordurer, än mindre då han bland blommor, blad och rankor vill infläta barnfigurer, genier, amoriner och foglar. Vi sakna i denna fråga all egen erfarenhet, och vi äro endast rädda att konstnärrens fantasi blir så liflig på det stora utrymmet att han gör en stor fogelbur med grönsaker af allt sammans.

Harmoni är hufvudsaken, och dertill måste allt sammanverka. Det fins saker som på ett besynnerligt vis förstöra denna harmoni, till exempel det som just skulle vara harmoniens källa, den bruna blankpolerade trälar som kallas ett piano, särdeles en taffel. Jemför man detta enfärgade tungfotade stycke med förra tiders clavecin eller spinett, med deras lätta byggnad och prydliga dekorationer på lockets insida, står det lika mycket tillbaka i utseende som det naturligtvis står framom i ton, hvilken likväl på intet sätt är beroende af oformligheten. De svängda linierna, som ännu fortlefva från barocktiden i mängden af våra möbler, sära vårt begrepp, emedan de svära mot de statiska lagarne, lika mycket som de sära vår känsla, emedan de strida mot trädets struktur, som är rätklufven och som i den räta vertikala formen har sin största bärighet. Kan man tänka sig något förnuftsvidrigare än de svängda klumpfötterna på fätöljer och konsolbord, vida lättare att bräcka än de nedåt afsmalnande pinnfötterna från den första kejsartiden?

Hr Falke ger med rätt åt husmodren en hög plats såsom herskarinna öfver det sköna i hemmet, och han har på ett ganska intressant sätt visat huru hennes skönhetssinne kan göra sig bemärkt ifrån det största till det minsta, från färgen på tapeter, möbelyg och mattor, från formen på de stora väggmöblerna, ända till mönstren på borddukarne och valet af servisen, ned till den minsta småsak på en *étagère*. För de tyska damernas ännu allt jemt fortlefvande vurm att sy tapisserier har han en lätt förklarlig förskräckelse. Ingen ting kan vara ändamåls-

vidrigare — och allt som är ändamåls-
vidrigt är oskönt — än dessa mosaikarben-
ten med nälen, hvilka vilja föreställa men-
niskor, hundar, foglar eller palmer, med
bestämmelsen att trampa på, sitta på, ligga
på eller åtminstone luta ryggen emot.
Samma hårda dom får den svarta schatter-
sömmen, ämnad att föreställa stentryck-
eller koppargravur, men endast en dyr-
barare och sämre imitation af ett billigare
och bättre original. Men det fins en nål-
dekoration vid hvilken han fäster ett högt
värde, broderiet *à la grecque* med pålagda
gauzer i arabeskform eller utklipta tyg-
figurer *à la persane*, hvarigenom en stor
skönhet med ringa arbete kan förvärfvas
åt gardiner och dörrförhängen, till och
med åt bordets damast, åt hvars enfor-
migt hvitglänsande yta han gerna vill för-
värfva en färgad bord. Men alla dessa
detaljer måste vi lemna åt våra konst-
älskande damers eget studium och bepröf-
vande.

Det är på totalbilden, känslan för har-
moni, mottagligheten för artistisk verkan
eller dess frånvaro, som det olika intrycket
af en boning beror. Den må vara aldrig
så öfverlastad af sammet, siden, förgyll-
ningar och konstsaker, men lemna oss
ändå kalla, om detta onämbara saknas;
den må vara aldrig så enkel och ändå ge-
nomtränga oss med den värmande känslan
af skönhet och harmoni, om vi der inom
se spåren af en ordnande ande. Det kan
synas att allt detta just gör det samma,
och att smaken för det sköna är ett sinne
som man både kan ha och mista, endast
man har sinne för det goda och nyttiga.

Men det är icke så, och vår författare har
endast allt för rätt, när han säger att
bristen på skönhetssinne under vissa om-
ständigheter hämnar sig grymt nog. »Ett
skäl mer», tillägger han, »för att gifva oss
särdeles möda för dess utbildning. Vi veta
nu mera, om vi erinra oss det redan sagda,
att skönhetssinnet är oss sjelfva nödvän-
digt såsom en del af den moderna bild-
ningen, att det är nödvändigt för upp-
fostran af våra barn, hvilkas estetiska
känsla mången gång i grund förderfvas af
dåliga gravurböcker och smaklösa omgif-
ningar. Vi veta att vi derigenom arbeta
med på framtidens civilisation, så litet än
hvar och en må synas göra för sig. Vi
veta ändtligen att vi deri hafva en källa
till glädje och njutning för hela vårt lif.
Allt detta är skäl nog för att lägga högsta
vig på husmodrens kallelse i afseende på
det sköna. Men vi få icke föreställa oss
att begreppet om det sköna kommer af
sig sjelf; tvärt om fordrar det möda och
öfning, och detta så mycket mer som vi
nu för tiden alldeles icke, såsom det var
händelsen i lyckligare konsttidehvarf, upp-
växa under det skönas välde, och det när-
varande modet i dräfter, industri, och till
och med i konst, på mångfaldigt sätt sårar
vårt öga. Det sköna talar ett eget språk,
och vi måste lära det såsom vi lära alla
andra. Men hvem som en gång lärt detta
språk och förstär att bruka det, han har,
för att tala med Goethe, druckit ur denna
nektarskål, hvilken Minerva från himlen
nedförde åt sin älskling Prometheus, och
har derigenom förvärfvat sig andel i kon-
sten, som är lifvets skönaste lycka».

Blick på pressen.

Med afseende på de till i går utsatta
utskottsvalen uttalar *Aftonbladet* för i tors-
dags följande förhoppningar:

Vi taga för afgjort, att Andra kammarens
majoritet icke skall till försvarsutskottet välja
så beskaffade ledamöter, att ett vid sidan så-
som mentor stående extra utskott anses nö-
digt; vi, våga till och med tro, att man vid
valet skall göra något afseende på möjligheten
af ett verkligt samarbete med ledamö-
terna från Första kammaren.

Vi önska och hoppas likaså, att Första kam-
marens majoritet icke af pur courtoisie skall
lemna allt för fritt spelrum åt den fraktion,
som gör sig illusioner i afseende på möjligheten

att åvägabringa en sådan lösning af frågan,
som funnit ett uttryck i de fems bekanta re-
servation. Det bifall, hvarmed Dagens Ny-
heter nyligen helsat denna reservation och C.
J. L—ns densamma förordande uppsats i
Svensk Tidskrift borde vara ganska upply-
sande för dem, som verkligen vilja ett resul-
tat och icke såsom sådant betrakta ett mi-
nisterombyte, efter hvilket det åter gäller att
börja från början igen utan några utsigter till
framgång. När de, som äro absoluta fiender
till all verklig och möjlig reform af försvars-
verket, berömma och framhålla denna reserva-
tion, så är det endast derföre att de i den-
samma se ett medel att söndra Första kam-
maren, åstadkomma förbistring och blanda

bort saken, såsom det ock skedde vid senaste riksdag. Skulle de åsigter, som i denna reservation uttalas, ha den allra aflägsnaste utsigt till verklig framgång, skulle de minsann bekämpa dem på det allra häftigaste.

Vi kunna fatta, att regeringens förslag motarbetas af dem, som önska, att allt förblir in statu quo, af dem, som äro fiender till allmänna värnepligten, utan att våga öppet säga ut det, och af de få, som verkligen inbilla sig, att man genom att sätta sig på tvären skall lyckas genomdriva ett efterskänkande af indelningsverket.

Deremot synes det nästan oförklarligt, huru någon på fullt allvar kan föreställa sig, att nu eller under den närmaste framtiden en majoritet inom representationen skulle kunna vinnas för ett sådant ordnande af försvarsväsendet, att med bibehållande af fullständiga vakansafgifter (för de flesta rotehållare långt mera betungande än under nuvarande förhållanden, då denna afgift till stor del utgår af jord, som en gång är afsöndrad och hvars afkastning man aldrig påräknat) låta oss få en stam, som har alla en värfvad armés lyten och olägenheter, utan att ega dess militäriska duglighet, för att från detta system kunna öfvergå till depôtsystemet med ettårig garnisonstjänst för alla värnepligtige! Med bästa vilja i världen är det nästan omöjligt att fatta, huru någon verkligen kan tro på, att en representation, som med så stor betänksamhet betraktar den lindriga militärskyldighet, som enligt regeringens förslag påläggas den värnepligtige, någonsin skulle kunna gå in på någon ting sådant.

Det kunde vara åtskilligt att säga om de åsigter som yttras i sista stycket, om parentesens rörande torpjorden, sedan kongl. maj:t sjelf föreslagit dess indragning, om »en stam med alla en värfvad armés lyten och olägenheter», sedan kongl. maj:t sjelf afsett icke allenast att genom värfning och mot kontant aflöning fylla de indelta rege-

mentenas nummerstyrka, utan att äfven på samma sätt besätta sjelfva rotenumren, så ofta rotehållaren förklarar sig ur stånd att finna rekrut som vill åtnöja sig med de i normalkontraktet bestämda vilkoren, om representationens förutsatta motvilja mot *en verklig folkbevärning*, då man så väl känner af erfarenhet, att det halfva steget af dem som vilja framåt oftast finner mer motstånd än det hela, o. s. v. Men det är icke om sakerna som vi här ämna yttra oss utan om sättet att argumentera. Det är icke första gången som vår samtida, då han önskar kasta skugga på en motståndare men icke kan angripa honom direkt, söker att göra hans åsigter och sträfvan den solidariska med någon annans, hvilken till sin person är lättare åtkomlig för ett sådant förfarande. Resonnementet är detta: A hyser meningar som man icke gillar, men man kan icke antasta hans bevekelsegrunder, hvilket man kan med B:s; men nu har B instämt med A: *alltså* . . . — en partimanöver, daterande från en tid, som icke var pressens bästa, och som ovillkorligt en gång förer med sig sin nemesis. Det kan hända vår samtida, att om han någon gång skulle komma att förorda och understödja en sak hvilken icke vore en simpel partifråga, hans vedersakare mot honom begagna samma argumentation som han använt mot en annan tidning, och gifva honom igen hans egna ord, sägande att det bifall hvarmed *han* helsat det eller det förslaget *borde vara ganska upplysande* för dem som deri trott sig se något nyttigt och hederligt.

Strödda underrättelser.

Kinesiska språket. Nyligen har den utmärkte vetenskapsmannen Stanislas Julien utgifvit en kinesisk syntax, i hvilken han framhåller resultaten af sina senaste forskningar i detta språk, hvars lagar så totalt afvika från alla de språks, hvilka äro för den vesterländska kulturen mera tillgängliga. Då det ej kan vara utan intresse för en bildad läsare att se, huruledes människotanken kan finna uttryck, hvilka sakna all släktskap med dem vid hvilka man blifvit van och som man öfverhufvud tänkt sig vara snart sagdt de enda möjliga, tillåta vi oss att ur en utländsk vetenskap-

lig tidskrift meddela en resumé af ifrågasvarande örbetes innehåll.

De kinesiska karaktererna äro enstafviga, indeklinabla och inkonjugabla. Följaktligen kunna de ej antaga böjningar som antyda numerus, genus eller kasus, hvad nomina beträffar, eller tempus, modus eller person i verber. Vidare saknar språket hvad som i vanlig mening kallas för grammatik. Vid första anblicken synas de svårigheter som måste åtfölja inlärandet af ett dylikt språk alldeles öofverstiggliga. Men vid någon eftertanke måste man finna att en nation, som inemot 2000

är egt en vidsträckt och allt jemt växande litteratur, måste ledas af bestämda regler då den uttrycker sina tankar. Ehuru ända intill närvarande tid dessa regler aldrig blifvit klart framställda, så ha de likväl existerat och ha blifvit funna af dr Marshman samt antagna som ett motto af mr Julien nemligen: »Hela kinesiska grammatiken beror af ordens inbördes ställning». Detta axion är nyckeln till det skrifna språket, ty endast genom sin ställning kunna karaktererna i en period till sitt värde bestämmas. Då det förhåller sig på detta sätt behöfva vi blott tillägga, att en stor del af de kinesiska orden kunna omväxlande begagnas såsom substantiv, adjektiv eller verb, allt efter den ställning de innnehåfva, för att visa af hvilken ytterlig vigt det är att fasthålla vid denna princip, om man skall kunna förstå en kinesisk författare. För att praktiskt illustrera de regler efter hvilka de kinesiska ordens grammatiska betydelse bestämmas, lemnas en mängd exempel på de förändringar som försiggå i samma karakterer till följd af deras olika ställning eller den förbindelse i hvilken de förekomma. Så berättar han oss att om karakteren *teh* »att regera» sättas framför ett substantivum, så förblir det ett verbum såsom i *teh* *koë*, »att regera ett rike»; men om ordningen mellan dessa båda karakterer omvändes, betyda de »riket är regeradt». Om karakteren *teh* sättes efter *chi*, en embetsman, så blir densamma ett substantivum, och de båda orden betyda då embetsmannaaadministrationen. Vi vilja anför ett exempel på de förändringar som vissa ord undergå i samma mening. Så ha vi frasen *i tsouan tsouan teh*. Den första betydelsen af ordet *tsouan* är en nafvare eller i allmänhet något hvarmed ett hål borras, och i denna mening finna vi att då det första *tsouan* föregås af *i*, ett tecken för instrumentalkasus, så står det såsom substantivum, hvarföre »i *tsouan*» betyder med en nafvare. Men då karakteren *teh* tydligt är ett objekt åt ett verbum, så måste det andra *tsouan* till följe af sin ställning i satsen betraktas som ett verbum, och meningen måste sålunda blifva »med en nafvare att borra det».

Af hvad vi redan sagt är det tydligt att hvarje arbete öfver kinesisk grammatik måste reducera sig till en samling exem-

pel i stället för att utgöra en sammanställning af regler. Mr Julien sysselsätter sig dock särskildt med substantiver, adjektiver, verber och adverb, och genom tillägg af åtskilliga affixer och prefixer deklinerar han substantiverna samt konjugerar äfven till viss grad verberna. Det allra viktigaste kapitlet i denna del af arbetet är dock det som handlar om tecknen för ackusativen. Mr Julien har derigenom visat sig ha upptäckt betydelsen af karaktererna *i*, *yu*, *yu* (med en annan skriftbeteckning) och *kou* såsom tecken för ackusativen. Det har varit en stor fördel för mr Julien att han äfven känner Mandchuspråket. Som detta är ett tatariskt språk, skiljer det sig ofantligt från kinesiskan i afseende på konstruktion liksom i hvarje annat afseende, och förmågan att kunna på dessa båda så olika språk jemföra samma arbeten — ty alla Kinas klassiska arbeten ha blifvit öfversatta på mandchuspråket — gör det jemförelsevis mycket lätt för honom att med säkerhet lösa en mängd svåra frågor, hvilka skulle varit oförklarliga för den som endast kunnat kinesiskan. I alla de exempel som han sålunda lemnar på de ofvan anförda karaktererna såsom prof på ackusativen, kan han följaktligen hänvisa till de parallella ställena i mandchuöfversättningen, af hvilka man finner att dessa karakterer alltid äro öfversatta med *be*, tecknet för ackusativen på mandchuspråket.

De sidor som blifvit egnade åt sjelfva syntaxen i kinesiskan utgöra blott en ringa del af arbetet och efterföljas omedelbart af en afhandling öfver monograferna, hvilka utgöras af karakterer, som man öfverallt möter i språket och som ega betydelse hvilka omväxla i oändlighet. Dessa karakterer utgöra de förnämsta stötestenarne då det gäller att öfversätta kinesiska. De kunna noga taget icke sägas tillhöra någon viss del af ordförrådet, men om man fäster vederbörlig uppmärksamhet vid ställningen i satsen, skall man finna, att de efter den skrifvandes vilja kunna förändra sitt grammatikaliska värde till en nästan obegränsad grad. En eller flere af dem anträffas i hvarje sats, och icke nog med att deras betydelse vexlar i det oändliga, utan de äro ofta så motsägande att den största omsorg och betydlig vana erfordras för att sätta den studerande i tillfälle

att i hvarje särskildt fall bestämma deras betydelse. Såsom ett exempel på dessa svårigheter må nämnas karakteren *z*, hvilken må hända är den mest vanliga och kinkiga af dessa monogram och för hvilken mr Julien upptäckt trettiofyra olika betydelser, utom det att den, såsom vi ofvan anført, användes såsom ett bland tecknen för ackusativen. Af lika stor vikt som kapitlet om monogrammen är afhandlingen om idiomerna. Vi kunna dock här ej ens antydningvis meddela hvad som i det samma förekommer. Vare det nog sagdt att de resultat som mr Julien i sin »*Syntaxe Nouvelle*» framlagt af sitt fyrätiosjuåriga uteslutande studium af kinesiska språket, göra det till en möjlighet för dem som för vetenskapliga eller praktiska ändamål vilja studera kinesiskan att tillfredsställa denna önskan, något som förut varit nästan omöjligt.

Ur sniglarnes lif. Få äro väl de djursläkten som i likhet med sniglarna, hvilka delas i ett antal af icke mindre än 2,000 arter, erhållit så många olika egenskaper, allt efter deras olika vanor, sysselsättningar och vistelseorter. Så kunna t. ex. de hvilka lefva i kallare klimat, då den strängare årstiden nalkas, afsöndra en qvantitet slem framför öppningen till skalet, hvilket slem så småningom hårdnar och blifver ett säkert skydd för djuret, som nu lefver afstängdt från hela den yttre världen. Hvad beträffar vattensniglarna, har man ofta undrat huru de kunna reda sig, då under torra somrar vattnet torkar ut på de ställen der de uppehålla sig. Men naturen har äfven tänkt på dem. De ha förmågan att på samma sätt som ofvan antydts tillstänga öppningen till sitt skal och trotsa hettan under en längre tid.

I likhet med de flesta andra djur af de lägsta ordningarna, ha de för öfrigt egenskapen att ersätta förlorade lemmar med nya. Att göra sig ett nytt skal, i fall de beröfvas det gamla, är för dem en mycket enkel procedur. Men icke nog dermed, äfven de köttiga delarna tillväxa mycket lätt i fall de borttagas. Tager man bort deras känselhorn, förnyas dessa inom kort. Sak samma om man afskär delar af hufvudet, och äfven om detta skulle helt och hållet bortskäras, så är dermed ingen obotlig skada skedd. Djuret drager sig, sedan

det undergått denna betänkliga operation, till baka i skalet, tillstänger på ofvan omnämnda sätt dettas öppning och håller sig på sådant sätt instängdt såsom patient i veckor eller månader. Då det åter visar sig har det erhållit rudimenten till ett nytt organ i stället för det som gått förloradt, och slutligen är det samma lika utbildadt som om det aldrig blifvit förstördt.

En annan egendomlighet i sniglarnes ekonomi är deras sätt att tillbringa vintern. Djuret drager sig till baka i sitt skal, sedan det utvalt någon väl skyddad plats under vissnade löf eller något dylikt. Det instänger sig nu med en hvit kalkaktig afsöndrad massa. Derpå drager det sig ännu längre till baka in i skalet och uppför ännu en skiljevägg, med luft emellan denna och den förra. På samma sätt uppföres en tredje och ibland äfven en fjerde barrier mot kölden, hvarestefter sniglen väl skyddad och i all bekvämlighet inväntar vårens ankomst. Då solen åter stiger på himlen och varma vindar börja blåsa, återtager han genom att nedstötta skiljeväggarne det ena efter det andra af dem i hvilka han förut indelat skalet, tills han åter framträder.

Naturen har försett sniglarna med ett slags horn eller glaslika bihang, med hvilka de smeka hvarandra och hvilka fullkomligt likna pilar. Folkinbillningen har förlänat dem egenskapen att afskjuta dessa pilar, men detta är naturligtvis lika ogrundadt som den egenskap hvilken Buffon tilldelade piggsvinen, nemligen att kunna till sitt försvar afskjuta de spetsiga lansar med hvilka deras ryggar äro försedda. Då nämde pilar dessutom äro mycket sköra, så kunna de knappast betraktas såsom annat än ett slags prydnader, hvilkas gagn uteslutande består i att uttrycka den ena snigelns vänskapliga känslor mot den andra.

Innehåll:

	Sid.
Riksdagens öppnande	577.
Smak i boningar	583.
Blick på pressen	589.
Strödda underrättelser:	
Kinesiska språket m. m.	590.